

Fejes Antal

Újpest címere: legenda és valóság

Újpesten a város címeréről egy közismert legenda kering, amely a helytörténeti tankönyvbe is bekerült. De vajon helytálló-e ez a magyarázat?

A legenda. Az újpesti legendárium szerint a címeren szereplő horgony a település kikötőjellegeré utal, valamint arra, hogy Újpest első telepesei megkapaszkodtak a sivár megyeri homokon. A címer tetején elhelyezett korona a Károlyi grófok fennhatóságát jelképezi, A címerpajzs vörös alapszíne a „korban (XIX. század) kedvelt motívum”.

A valóság. Újpest címerének első képi ábrázolása 1845-ben jelent meg a kisközség pecsétjén. (A pecséten szereplő évszám az alapítás évére utal.)

Bátran kijelenthetjük, hogy az újpesti címerrel szóló legenda legtöbb elemében téves, utólagos belemagyarázás. Így tehát a horgonyos címerkép magyarázatául szolgáló legenda ugyanúgy keletkezett, mint a magyar államcímere. (A magyar címer elemeinek beazonosítása Magyarország földrajzi tájaival Bonfininél kezdődött és Werbőczy *Tripartitum*ában teljeseedett ki.) A címer fölé helyezett korona csupán

díszítés, és egyáltalán nem utal a grófi felsőbbbségre. De nem is utalhat, hiszen az újpesti címer koronája mindössze ötágú (tehát ez csak egy nemesi korona), míg a grófi korona kilencágú. Az újpesti címer koronája így tehát utólagos rátét, hiszen nemesi koronát csak az ún. „nemesi községek” viselhettek a címerükön.

A valószínű eredet. Az újpesti címer valós eredetének felkutatása nagyon nehéz feladat. A nehézségek ellenére valószínű, hogy az eredet kérdésére a választ egy, a második világháborúban elpusztult klasszicista bérház homlokzata adhatja meg. Az épületről készült fényképen látható, hogy a ház homlokzati timpanonját egy címer, a Heinrich-család címere díszítette. Ennek a címernek több eleme egyezik az újpesti címer főbb alkotórészeivel.

A Heinrich-család címerén megtalálható az újpesti címer két legfontosabb eleme: a horgony, valamint a nemesi korona.

A címer leírása: A címer két alapszíne a vörös és a kék. Négy mezőből áll, három motívum található meg rajta.

1. *motívum:* a cseh címer-oroszlánhoz, az ún. „Przemysl-oroszlán”-hoz hasonló állatábrázolás, amely kétszer fordul elő a címeren. Az első címermezőben jobb felé, a négyes mezőben pedig elfordulva, balra néz. A címerkép alapszíne sötétvörös.

2. *motívum:* a horgony ábrázolása, amely megegyezik az újpesti címeren megtalálható ábrával. (Azaz szintén kétágú horgonyt láthatunk, egy láncszemmel.) A címerkép alapszíne sötétkék. Valószínű, hogy ez egy ún. „beszélő címer”, azaz a címertulajdonos kereskedői, hajótulajdonosi foglalkozására utal.

3. *motívum:* négyeszer vágott mező. Az alapszín sötétkék, ezt szeli keresztül két ezüst mező. A címerkép legfelső (1-es) mezejében egy aranszínű, ötágú nemesi korona látható. (Ez is előfordul Újpest címerén.)

A címer tetején szintén egy ötágú nemesi korona található, amely a család nemesi voltát

A Heinrich-család címere

mutatja. (Valójában nem lenne szükségszerű, de a heraldikusok szerint a korona nélküli címer „csúnya és befejezetlen”.)

Feltehető, hogy a Heinrich-család István-hegy egyik bérlője volt, és az újpesti címer megalkotásakor az ő családi címerükről vették az új település jelképét.

Újpest címere